

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (девети състав)

30 юни 2022 година *

„Преюдициално запитване — Директива 93/13/ЕИО — Потребителски кредит —
Неравноправни клаузи в потребителските договори — Член 6, параграф 1 —
Служерна проверка — Отказ да се издаде заповед за изпълнение на парично задължение в
случай на претенция, основана на неравноправна клауза — Последници, свързани с
неравноправния характер на договорна клауза — Право на възстановяване —
Принципи на равностойност и ефективност — Служерно прихващане“

По дело C-170/21

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Софийски районен съд (България) с акт от 15 март 2021 г., постъпил в Съда на 15 март 2021 г., в рамките на производство по дело

„Профи Кредит България“ ЕООД

срещу

Т.И.Т.,

СЪДЪТ (девети състав),

състоящ се от: S. Rodin, председател на състава, L. S. Rossi и O. Spineanu-Matei (докладчик),
съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за „Профи Кредит България“ ЕООД, от И. Пенева,
- за Европейската комисия, от Е. Георгиева и N. Ruiz García, в качеството на представители,

* Език на производството: български.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между „Профи Кредит България“ ЕООД (наричано по-нататък „ПКБ“), което е учредена съгласно българското право финансова институция, и потребителя, Т.И.Т., по повод на заявлението за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение на основание на договор за потребителски кредит, сключен между страните в главното производство.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 гласи:
„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

Българското право

ГПК

- 4 Член 410 от Гражданския процесуален кодекс (наричан по-нататък „ГПК“) гласи:
„(1) Заявителят може да поиска издаване на заповед за изпълнение:
1. за вземания за парични суми или за заместими вещи, когато искът е подсъден на районния съд;
[...]
(3) Когато вземането произтича от договор, сключен с потребител, към заявлението се прилагат договорът, ако е в писмена форма, заедно с всички негови приложения и изменения, както и приложимите общи условия, ако има такива“.

5 Съгласно член 411 от ГПК:

„(1) Заявлението се подава до районния съд по постоянния адрес или по седалището на длъжника, който в тридневен срок извършва служебна проверка на местната подсъдност. [...]

(2) Съдът разглежда заявлението в разпоредително заседание и издава заповед за изпълнение в срока по ал. 1, освен когато:

1. искането не отговаря на изискванията на чл. 410 [от настоящия кодекс] и заявителят не отстрани допуснатите нередовности в тридневен срок от съобщението;
2. искането е в противоречие със закона или с добрите нрави;
3. искането се основава на неравноправна клауза в договор, сключен с потребител или е налице обоснована вероятност за това;

[...]

(3) При уважаване на заявлението съдът издава заповед за изпълнение, препис от която се връчва на длъжника“.

6 Съгласно чл. 413, алинея 2 от ГПК разпореждането, с което се отхвърля изцяло или отчасти заявлението, може да се обжалва от заявителя с частна жалба, от която не се представя препис за връчване.

7 Член 414, алинеи 1 и 2 от ГПК има следния текст:

„(1) Длъжникът може да възрази писмено срещу заповедта за изпълнение или срещу част от нея. Обосноваване на възражението не се изисква освен в случаите по чл. 414а.

(2) Възражението се прави в едномесечен срок от връчването на заповедта, който не може да бъде продължаван“.

8 Член 422 от ГПК гласи:

„(1) Искът за съществуване на вземането се смята предявен от момента на подаването на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, когато е спазен срокът по чл. 415, ал. 4.

(2) Предявяването на иск по ал. 1 не спира допуснатото незабавно изпълнение, освен в случаите по чл. 420.

(3) Ако искът бъде отхвърлен с влязло в сила решение, изпълнението се прекратява [...]

(4) Обратен изпълнителен лист не се издава, ако искът е отхвърлен поради неизискуемост на вземането“.

ЗЗД

- 9 Член 76 от Закона за задълженията и договорите (ДВ. бр. 275 от 22 ноември 1950 г.) в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „ЗЗД“), предвижда:

„(1) Този, който има към едно и също лице няколко еднородни задължения, ако изпълнението не е достатъчно да погаси всичките, може да заяви кое от тях погасява. Ако не е заявил това, погасява се най-обременителното за него задължение. При няколко еднакво обременителни задължения, погасява се най-старото, а ако всички са възникнали едновременно, те се погасяват съразмерно.

(2) Когато изпълнението не е достатъчно да покрие лихвите, разноските и главницата, погасяват се най-напред разноските, след това лихвите и най-после главницата“.

ЗПК

- 10 Член 9, алинея 1 от Закона за потребителския кредит от 18 февруари 2010 г. (ДВ. бр. 18 от 5 март 2010 г., стр. 2) в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „ЗПК“), гласи:

„Договорът за потребителски кредит е договор, въз основа на който кредиторът предоставя или се задължава да предостави на потребителя кредит под формата на заем, разсрочено плащане и всяка друга подобна форма на улеснение за плащане, с изключение на договорите за предоставяне на услуги или за доставяне на стоки от един и същи вид за продължителен период от време, при които потребителят заплаща стойността на услугите, съответно стоките, чрез извършването на периодични вноски през целия период на тяхното предоставяне“.

- 11 Член 10а от ЗПК гласи:

„(1) Кредиторът може да събира от потребителя такси и комисиони за допълнителни услуги, свързани с договора за потребителски кредит.

(2) Кредиторът не може да изисква заплащане на такси и комисиони за действия, свързани с усвояване и управление на кредита.

(3) Кредиторът не може да събира повече от веднъж такса и/или комисиона за едно и също действие.

(4) Видът, размерът и действието, за което се събират такси и/или комисиони, трябва да бъдат ясно и точно определени в договора за потребителски кредит“.

- 12 Член 19 от ЗПК предвижда:

„[...]

(4) Годишният процент на разходите не може да бъде по-висок от пет пъти размера на законната лихва по просрочени задължения в левове и във валута, определена с постановление на Министерския съвет на Република България.

- (5) Клаузи в договор, надвишаващи определените по ал. 4, се считат за нищожни.
- (6) При плащания по договори, съдържащи клаузи, които са обявени за нищожни по ал. 5, надвзетите средства над прага по ал. 4 се удържат при последващи плащания по кредита“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 13 ПКБ подава до запитващата юрисдикция заявление за издаване на заповед за изпълнение на основание на член 410 от ГПК срещу българския гражданин Т.И.Т. (наричан по-нататък „съответният потребител“), с която на последния да се разпорежи да изпълни парично задължение, състоящо се от главница, договорна лихва, възнаграждение за пакет от допълнителни услуги и лихва за забава съгласно договор за потребителски кредит от 29 декември 2017 г., сключен между страните в главното производство. Съгласно предоставената от запитващата юрисдикция информация подобно производство за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение се провежда едностранно до издаването на заповедта.
- 14 Според ПКБ съответният потребител е платил единадесет месечни вноски в изпълнение на посочения договор за потребителски кредит, след което е изпаднал в забава и е бил уведомен, че разглежданият потребителски кредит е станал предсрочно изискуем.
- 15 След като констатира неравноправността на клауза от договора за потребителски кредит, отнасяща се до възнаграждението за предоставяне на пакет от допълнителни услуги, запитващата юрисдикция приема, че заявлението за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение трябва да се отхвърли — в частта му относно плащането на посоченото възнаграждение — на основание на член 411, алинея 2, точка 3 от ГПК. Освен това посочената юрисдикция приема, че в съответствие с член 76, алинея 2 от ЗЗД вече платената от съответния потребител сума трябва да бъде отнесена към плащането на договорните лихви и на главницата, като съответно се считат за изплатени 17 вноски по тези лихви, както и 16 пълни вноски и част от седемнадесетата вноска по главницата.
- 16 Ето защо с разпореждане от 9 ноември 2020 г. запитващата юрисдикция издава заповед за изпълнение на парично задължение срещу съответния потребител на основание на същия договор за потребителски кредит, по силата на която той трябва да възстанови на ПКБ сума, преизчислена от тази юрисдикция, след като последната служебно приспадне вече направените плащания от размера на вземането, което ПКБ претендира.
- 17 ПКБ подава частна жалба срещу това разпореждане пред Софийски градски съд (България). С определение от 16 февруари 2021 г. посоченият съд приема, от една страна, че съгласно член 411, алинея 2, точка 3 от ГПК първоинстанционният съд следва да откаже да издаде заповед за изпълнение на парично задължение, когато искането за издаване на такава заповед се основава на неравноправна клауза в договор, сключен с потребител, която първоинстанционният съд може да констатира служебно, без да е необходимо длъжникът да повдига възражение. По същество въззивният съд потвърждава наличието на неравноправна клауза в разглеждания договор за потребителски кредит.
- 18 От друга страна, Софийски градски съд счита, че подадената частна жалба е основателна в останалата ѝ част. Той приема по-специално, че отнасяйки извършените от потребителя плащания за погасяване на лихвите и главницата в съответствие с член 76, алинея 2 от

ЗЗД, първоинстанционният съд е превишил правомощията си във връзка с издаването на заповед за изпълнение на парично задължение. Всъщност съгласно практиката на Върховния касационен съд (България) целта на заповедното производство по член 410 от ГПК била не да се установи наличието на съответното вземане, а само да се провери дали това вземане е спорно. За сметка на това проверката за съществуването на твърдяното вземане трябвало да се осъществи в рамките на установително производство, образувано по почин на съответния кредитор на основание на член 422 от ГПК, в случай че длъжникът упражни правото си на възражение срещу заповедта съгласно член 414 от ГПК.

- 19 Поради това въззивният съд отменя частично разпореждането на запитващата юрисдикция от 9 ноември 2020 г., като потвърждава отхвърлянето на заявлението само в частта, която се отнася до плащането на възнаграждение за разглеждания пакет от допълнителни услуги, доколкото това плащане се основава на клауза, считана за неравноправна. След това въззивният съд разпорежда в полза на ПКБ да се издаде заповед за изпълнение на парично задължение на основание на член 410 от ГПК за пълния размер на всички други претендирани суми и връща делото на запитващата юрисдикция, в качеството ѝ на първоинстанционен съд, за издаване на такава заповед.
- 20 Тъй като има съмнения относно това как да постъпи, запитващата юрисдикция отбелязва, че ако в хипотеза като настоящата — в която е установено, че съответният потребител е погасил вноски по силата на неравноправна клауза от договор за потребителски кредит — се приеме, че за да остави без приложение тази клауза, съдът следва служебно да направи прихващане, като приложи по аналогия разпорежба на ЗПК, а именно член 19, алинея 6 от ЗПК във връзка с член 76, алинея 2 от ЗЗД, няма да е нужно този потребител да повдига възражение по член 414 от ГПК или да претендира по исков ред правото си на прихващане.
- 21 Следователно в хипотезата, в която член 6, параграф 1 от Директива 93/13 позволява националният съд да откаже частично издаването на заповед за изпълнение на парично задължение, трябва да се определи дали по силата на тази разпорежба посоченият съд трябва служебно да изведе всички последици от неравноправния характер на съответната клауза и служебно да извърши прихващане, или напротив, трябва да се съобрази с практиката на висшестояща юрисдикция, която, независимо от констатацията на неравноправна клауза в договора за потребителски кредит, разпорежда да бъде издадена заповед за изпълнение на парично задължение и заявлението за издаване на такава заповед да се отхвърли само доколкото се отнася до сумите, претендирани въз основа на посочената неравноправна клауза, без възможност за прихващане. В това отношение запитващата юрисдикция уточнява, че поставя посочения въпрос в контекста на осигуряването на ефективни средства за защита на потребителите, доколкото съгласно българското право прихващането на вземания от съда е допустимо само при упражнено субективно право. Само по изключение може да се извърши служебно прихващане по силата на член 19, алинея 6 от ЗПК.
- 22 При това положение Софийски районен съд (България) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:
  - „1) Следва ли член 6, параграф 1 от Директива [93/13] да се тълкува в смисъл, че в случаите на производства, при които длъжникът не участва до произнасяне със съдебно разпореждане за плащане, съдът е длъжен служебно да разгледа неравноправен характер на договорна клауза, и когато има съмнения, че такава клауза е неравноправна, съдът е длъжен да не я приложи?

- 2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, дължен ли е националният съд изцяло да откаже издаването на съдебен акт, разпореждащ плащане, когато част от претенцията се основава на неравноправна договорна клауза, формираща размера на заявената претенция?
- 3) При утвърдителен отговор на първия въпрос, но отрицателен отговор на втория, дължен ли е националният съд частично да откаже издаването на съдебен акт, разпореждащ плащане, за частта от претенцията, която се основава на неравноправна договорна клауза?
- 4) При утвърдителен отговор на трети въпрос, дължен ли е и при какви условия националният съд служебно да зачете последиците, свързани с неравноправния характер на клауза, когато има данни за плащане по нея, включително да извърши прихващане с други неплатени задължения по договора?
- 5) При утвърдителен отговор на четвърти въпрос, обвързан ли е националният съд от указания на горна инстанция, които по националното право са задължителни за проверяваната инстанция, с които указания не се зачитат последиците, свързани с неравноправния характер на клауза?“.

По преюдициалните въпроси

По допустимостта

- 23 На първо място, ПКБ поставя под съмнение допустимостта на първия въпрос, като изтъква, че съгласно решение на Съда от 13 септември 2018 г., *Profi Credit Polska* (C-176/17, EU:C:2018:711) ефективната защита на правата, предоставени на потребителя с Директива 93/13, може да бъде гарантирана само при условие че съответната система на националното процесуално право позволява по-специално в рамките на заповедното производство да се извърши служебен контрол относно евентуално неравноправния характер на клаузите, съдържащи се в разглеждания договор с потребител.
- 24 В това отношение следва да се припомни, от една страна, че независимо от наличието на практика на Съда, която позволява да се разреши разглежданият правен въпрос, националните юрисдикции запазват пълна свобода да сезират Съда, ако считат това за уместно, без обстоятелството, че разпоредбите, чието тълкуване е поискано, вече са били тълкувани от Съда, да води до отпадане на компетентността на Съда да се произнесе отново (решение от 6 ноември 2018 г., *Bauer и Willmeroth*, C-569/16 и C-570/16, EU:C:2018:871, т. 21 и цитираната съдебна практика).
- 25 От друга страна, съгласно постоянната съдебна практика в рамките на сътрудничеството между Съда и националните юрисдикции, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като поставеният въпрос се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е дължен да се произнесе (решение от 6 ноември 2018 г., *Bauer и Willmeroth*, C-569/16 и C-570/16, EU:C:2018:871, т. 23 и цитираната съдебна практика).

- 26 На второ място, що се отнася до твърдението на ПКБ, че запитващата юрисдикция не е установила несъвместимост на българското право с член 6, параграф 1 от Директива 93/13, чието тълкуване се иска, а цели да се даде тълкуване на разпоредбите на това право, следва да се отбележи, че от акта за преюдициално запитване е видно, че посочената юрисдикция иска да бъде дадено тълкуване на споменатата разпоредба, за да установи дали с оглед на принципа на предимство на правото на Съюза трябва да остави без приложение национална правна уредба, както тя е изтълкувана от висшестоящ съд, чиято практика е задължителна за запитващата юрисдикция.
- 27 С оглед на всички изложени по-горе съображения следва да се направи извод, че преюдициалното запитване, включително първият въпрос, е допустимо.

По същество

По първи, втори и трети въпрос

- 28 С първия, втория и третия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение — предвид обстоятелството, че длъжникът потребител не участва в производството до издаването на посочената заповед — е длъжен служебно да остави без приложение неравноправна клауза в договора за потребителски кредит, сключен между този потребител и съответния продавач или доставчик, на която се основава част от твърдяното вземане, и дали в посочената хипотеза този съд разполага с възможността да отхвърли това искане само частично.
- 29 Съгласно член 6, параграф 1 от Директива 93/13 държавите членки определят изискването включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя при условията на тяхното национално право и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи.
- 30 Тази императивна разпоредба цели да замени формалното равновесие, което договорът установява между правата и задълженията на съдоговорителите, с действително равновесие, което може да възстанови равенството между тях (решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo* и др., C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 55 и цитираната съдебна практика).
- 31 За тази цел, на първо място, при определенияте във вътрешното право условия националният съд трябва служебно да прецени неравноправния характер на договорните клаузи, попадащи в приложното поле на Директива 93/13, и да не ги прилага, за да не породят задължителни последици за съответния потребител, освен ако потребителят се противопостави на това (вж. в този смисъл решение от 26 март 2019 г., *Abanca Corporación Bancaria* и *Bankia*, C-70/17 и C-179/17, EU:C:2019:250, т. 52 и цитираната съдебна практика).
- 32 В това отношение е важно да се припомни, че макар по този начин националният съд да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика, условие за това е той да е запознат с необходимите за целта правни и фактически положения (вж. в този смисъл решение от 13 септември 2018 г., *Profi Credit*

- Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, т. 42 и цитираната съдебна практика). Следователно националният съд трябва евентуално да разпорежи — ако няма възражение от съответния потребител и при необходимост служебно — действия по събиране на доказателства, за да допълни преписката, като при спазване на състезателното начало поиска от страните да му предоставят допълнителна информация за тази цел (вж. в този смисъл определение от 26 ноември 2020 г., Банка ДСК и Фронтекс интернешънъл, C-807/19, EU:C:2020:967, т. 52 и 54 и цитираната съдебна практика).
- 33 Тези съображения важат и за заповедните производства (вж. в този смисъл решение от 13 септември 2018 г., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, т. 43 и цитираната съдебна практика).
- 34 На второ място, съгласно постоянната съдебна практика член 6, параграф 1 от Директива 93/13 не изисква от националният съд наред с обявената за неравноправна клауза да остави без приложение тези, които не са квалифицирани като такива (решение от 29 април 2021 г., Bank ВРН, C-19/20, EU:C:2021:341, т. 54 и цитираната съдебна практика).
- 35 Всъщност целта, която се преследва с тази разпоредба, и по-специално с втората част от нея, е не да се отменят всички договори, съдържащи неравноправни клаузи, а да се възстанови равновесието между страните, като се оставят без приложение клаузите, счестени за неравноправни, но същевременно се запази по принцип валидността на останалите клаузи от съответния договор. По принцип договорът трябва да продължи да действа без друго изменение освен произтичащото от премахването на неравноправните клаузи. Така посоченият договор може да бъде запазен, доколкото съгласно нормите на вътрешното право съществува правна възможност за запазване на действието на същия договор без неравноправните клаузи (вж. в този смисъл решения от 7 август 2018 г., Banco Santander и Escobedo Cortés, C-96/16 и C-94/17, EU:C:2018:643, т. 75 и от 29 април 2021 г., Bank ВРН, C-19/20, EU:C:2021:341, т. 83 и цитираната съдебна практика).
- 36 В този контекст Съдът е постановил също така, че посочената разпоредба не допуска норма на националното право, която дава възможност на националният съд да допълни съответния договор, като измени съдържанието на клауза, чийто неравноправен характер е констатирал (вж. в този смисъл решение от 26 март 2019 г., Abanca Corporación Bancaria и Bankia, C-70/17 и C-179/17, EU:C:2019:250, т. 53 и цитираната съдебна практика).
- 37 От изложените по-горе съображения следва, че националната юрисдикция, сезирана със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение въз основа на договор за потребителски кредит, съдържащ неравноправна клауза, може да уважи това заявление, като същевременно остави без приложение тази клауза, при условие че договорът може да продължи да действа без каквито и да било други изменения, допълнения или поправки, което запитващата юрисдикция следва да провери. В тази хипотеза посочената юрисдикция следва да има възможността да отхвърли разглежданото заявление само по отношение на претенциите, произтичащи от посочената клауза, ако те могат да бъдат разграничени от останалите претенции в заявлението.
- 38 С оглед на всички изложени по-горе съображения на въпроси първи, втори и трети следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение — предвид обстоятелството че длъжникът потребител не участва в производството до издаването на тази заповед — е длъжен служебно да остави без

приложение неравноправна клауза в договора за потребителски кредит, сключен между този потребител и съответния продавач или доставчик, на която се основава част от предявеното вземане. В тази хипотеза съдът може да отхвърли частично това заявление, при условие че съответният договор може да продължи да действа без каквито и да било други изменения, допълнения или поправки, което посоченият съд следва да провери.

По четвъртия въпрос

- 39 С четвъртия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че задължава националния съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, да изведе служебно последиците от неравноправния характер на клауза от договор за потребителски кредит, когато въз основа на нея е извършено плащане, като съответно бъде задължен служебно да извърши прихващане между това плащане и останалата дължима сума по този договор.
- 40 В това отношение запитващата юрисдикция изтъква, че ако посоченото задължение възниква за националния съд по силата на член 6 от тази директива, няма да е нужно съответният потребител да започва отделно производство, за да предяви правото си на прихващане.
- 41 Съгласно постоянната съдебна практика по силата на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 националният съд трябва да изведе всички последици, произтичащи съгласно националното право от констатацията за неравноправност на дадена клауза, за да гарантира, че тя не е обвързваща за потребителя (решение от 30 май 2013 г., *Asbeek Brusse и De Man Garabito*, C-488/11, EU:C:2013:341, т. 49 и цитираната съдебна практика). Както бе припомнено в точка 31 от настоящото решение, подобно задължение предполага този съд да остави без приложение считаната за неравноправна клауза, за да не породи тя задължителни последици за потребителя.
- 42 След като трябва да се приеме, че по принцип подобна клауза никога не е съществувала и съответно не може да има последици за този потребител, задължението на националния съд да остави без приложение неравноправна договорна клауза, която налага плащането на определена сума, по принцип поражда съответния реституционен ефект по отношение на тази сума (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo и др.*, C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 61 и 62).
- 43 В този контекст Съдът приема, че държавите членки трябва да определят в националното си право правилата за констатиране на неравноправния характер на договорна клауза и за реализиране на конкретните правни последици от тази констатация. Посочената констатация обаче трябва да дава възможност за възстановяване на правното и фактическо положение на потребителя, такова каквото то би било при липсата на тази неравноправна клауза, по-специално като му даде право да си възстанови облагите, които продавачът или доставчикът без основание е получил в негов ущърб по силата на споменатата неравноправна клауза. Всъщност подобно уреждане от националното право на защитата, гарантирана на потребителите с Директива 93/13, не може да засяга същността на тази защита (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo и др.*, C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 65 и 66).

44. Макар по силата на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 държавите членки да са длъжни да предвидят в националното си законодателство процесуални правила, които позволяват да се осигури спазването на посоченото право на възстановяване, от тази разпоредба не произтича задължение за прилагане на същото това право посредством служебно прихващане от страна на националния съд, въпреки че последният е длъжен да остави без приложение неравноправната клауза.
45. Следователно национална правна уредба като разглежданата в главното производство, по силата на която юрисдикция, сезирана със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, е длъжна да отхвърли това заявление, доколкото то се основава на неравноправна клауза, но няма право служебно да извърши прихващане между плащанията, извършени на основание на тази клауза, и останалата дължима сума по договора, вследствие на което длъжникът, който не участва в заповедното производство, е принуден да започне отделно производство, в което да упражни правото си на пълно възстановяване, по принцип не е в противоречие с член 6 от Директива 93/13.
46. Съгласно постоянната съдебна практика обаче правилата — които държавите членки установяват по силата на принципа на процесуалната автономия — за защита на произтичащите от законодателството на Съюза права, трябва да отговарят на двойното условие да не са по-неблагоприятни от правилата, които уреждат подобни вътрешноправни положения (принцип на равностойност), и да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени на потребителите от правото на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл решение от 18 февруари 2016 г., *Finanmadrid EFC*, C-49/14, EU:C:2016:98, т. 40 и цитираната съдебна практика).
47. На първо място, що се отнася до принципа на равностойност, следва да се отбележи, че съгласно действащото национално законодателство, посочено в преюдициалното запитване, член 19, алинея 6 от ЗПК предвижда служебно прихващане в случаите, когато дадена клауза е нищожна по силата на член 19, алинея 5 от ЗПК, що се отнася до плащанията, извършени по силата на клауза, надвишаваща определения в член 19, алинея 4 от ЗПК праг на годишния процент на разходите по кредита. Според запитващата юрисдикция прилагането по аналогия на този член 19, алинея 6, разглеждан във връзка с член 76 от ЗЗД, би позволило в рамките на производство за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, основано отчасти на неравноправна клауза, да се извърши и служебно прихващане по-специално на плащанията, извършени въз основа на тази клауза, така че да не е необходимо засегнатият потребител да започва отделно производство, за да си възстанови неправомерно платените суми. Доколкото обаче в отговора си на отправеното от Съда искане за предоставяне на информация по този въпрос запитващата юрисдикция посочва, от една страна, че съществува противоречива съдебна практика относно условията, при които националният съд е длъжен в рамките на заповедно производство да извърши служебно прихващане в случай на установяване на неравноправна клауза като предвидената в член 19, алинея 6 от ЗПК, и от друга страна, че съществува разнопосочна съдебна практика относно законосъобразността на прилагането по аналогия на тази разпоредба за целите на служебното прихващане в случаи, в които не се прилага само член 19, алинея 4 от ЗПК, Съдът не разполага с необходимата информация, за да прецени дали е спазен принципът на равностойност. Следователно националният съд, който единствен познава непосредствено процесуалните правила

относно правото на възстановяване, съдържащи се във вътрешния правен ред, следва да провери дали посоченият принцип е спазен, като вземе предвид предмета, основанийто и основните характеристики на тези процесуални правила.

- 48 На второ място, що се отнася до принципа на ефективност, от предоставената от запитващата юрисдикция допълнителна информация, и по-специално от информацията относно тълкуването в съдебната практика на член 410 от ГПК, съгласно което контролът за наличието на съответното вземане е извън компетентността на съда в рамките на заповедното производство и следователно съответният потребител е длъжен да започне отделно производство, за да упражни правото си на пълно възстановяване, произтичащо от член 6 от Директива 93/13, не се установява, че този член прави невъзможно или прекомерно трудно прилагането на разглежданото право, независимо че това задължение изисква активно поведение от страна на длъжника и провеждането на състезателно производство. При това положение не изглежда, че сами по себе си тези процесуални правила правят невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правото на възстановяване, предоставено от законодателството на Съюза, което обстоятелство обаче запитващата юрисдикция следва да провери. В това отношение следва да се припомни също така, че при спазването на принципа на ефективност не може да се стига до това съдът изцяло да компенсира пълната пасивност в процеса на съответния потребител (вж. в този смисъл решение от 10 септември 2014 г., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, т. 56).
- 49 С оглед на всички изложени по-горе съображения на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че макар тази разпоредба да задължава националния съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, да изведе всички последици, които съгласно националното право произтичат от констатирането на неравноправния характер на клауза в договор за потребителски кредит, сключен между потребител и продавач или доставчик, за да се увери, че потребителят не е обвързан от тази клауза, посочената разпоредба по принцип не задължава този съд служебно да извърши прихващане между плащането, направено въз основа на посочената клауза, и останалата дължима сума по договора, при условие обаче, че са спазени принципите на равностойност и ефективност.

По петия въпрос

- 50 Като начало следва да се отбележи, че запитващата юрисдикция поставя петия въпрос, в случай че четвъртият въпрос получи утвърдителен отговор.
- 51 Така с петия въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали в хипотезата, при която по силата на член 6, параграф 1 от Директива 93/13, разглеждан в светлината на принципите на равностойност и ефективност, националният съд, който е сезиран с молба за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, е длъжен служебно да извърши прихващане между плащането, извършено въз основа на неравноправна клауза в договор за потребителски кредит, и останалата дължима сума по договора, посочената разпоредба трябва да се тълкува в смисъл, че съдът е длъжен да остави без приложение практиката на висшестояща юрисдикция, която забранява подобно служебно прихващане.
- 52 В това отношение се налага изводът, че съгласно практиката на Съда запитващата юрисдикция, с оглед на принципа на предимство на правото на Съюза, трябва да остави без приложение практиката на висшестояща юрисдикция като разглежданата в главното

производство, която ѝ забранява да извършва служебно прихващане в рамките на производство по издаване на заповед за изпълнение на парично задължение между сумите, платени от съответния длъжник въз основа на клаузи, считани за неравноправни, и останалата дължима сума по съответния договор за потребителски кредит, тъй като в същата тази хипотеза посочената съдебна практика би била несъвместима с правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo и др.*, C-154/15, C-307/15 и C-308/15, EU:C:2016:980, т. 74).

- 53 С оглед на всички изложени по-горе съображения член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, в която по силата на тази разпоредба, разглеждана в светлината на принципите на равностойност и ефективност, националният съд, който е сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, е длъжен служебно да извърши прихващане между плащането, извършено въз основа на неравноправна клауза в договор за потребителски кредит, и останалата дължима сума по договора, този съд следва да остави без приложение практиката на висшестоящ съд, която е в обратен смисъл.

По съдебните разноски

- 54 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разноските, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (девети състав) реши:

- 1) **Член 6, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори трябва да се тълкува в смисъл, че националният съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение — предвид обстоятелството че длъжникът потребител не участва в производството до издаването на тази заповед — е длъжен служебно да остави без приложение неравноправна клауза в договора за потребителски кредит, сключен между този потребител и съответния продавач или доставчик, на която се основава част от предявеното вземане. В тази хипотеза съдът може да отхвърли частично това заявление, при условие че съответният договор може да продължи да действа без каквито и да било други изменения, допълнения или поправки, което посоченият съд следва да провери.**
- 2) **Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че макар тази разпоредба да задължава националният съд, сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, да изведе всички последици, които съгласно националното право произтичат от констатирането на неравноправния характер на клауза в договор за потребителски кредит, сключен между потребител и продавач или доставчик, за да се увери, че потребителят не е обвързан от тази клауза, посочената разпоредба по принцип не задължава този съд служебно да извърши прихващане между плащането, направено въз основа на посочената клауза, и останалата дължима сума по договора, при условие обаче че са спазени принципите на равностойност и ефективност.**

3) Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 трябва да се тълкува в смисъл, че в хипотезата, в която по силата на тази разпоредба, разглеждана в светлината на принципите на равностойност и ефективност, националният съд, който е сезиран със заявление за издаване на заповед за изпълнение на парично задължение, е длъжен служебно да извърши прихващане между плащането, извършено въз основа на неравноправна клауза в договор за потребителски кредит, и останалата дължима сума по договора, този съд следва да остави без приложение практиката на висшестоящ съд, която е в обратен смисъл.

Rodin

Rossi

Spineanu-Matei

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 30 юни 2022 година.

Секретар

A. Calot Escobar

Председател на девети състав

S. Rodin